

ความท้าทายของประชานิยมต่อระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม

The Challenges of Populism to Liberal Democracy

พระครูพิสุทธิธรรมมาภรณ์

Phrakruphisutthithammaporn

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus

*Corresponding author, e-mail: wisut.tho@mbu.ac.th

Received: 15 April 2024, Revised: 25 April 2024, Accepted: 9 May 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ความท้าทายของประชานิยมต่อระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมในบริบทโลกและประเทศไทย โดยศึกษานิยาม ลักษณะสำคัญ และสาเหตุของการเติบโตของประชานิยม รวมถึงผลกระทบต่อหลักการประชาธิปไตย การวิเคราะห์พบว่าประชานิยมเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ และความไม่พอใจต่อสถาบันการเมืองแบบดั้งเดิม ในกรณีของประเทศไทย ประชานิยมมีความเชื่อมโยงกับการเมืองแบบทักษิณ นโยบายประชานิยม และการแบ่งขั้วทางการเมืองที่รุนแรง บทความนี้เสนอแนวทางการรับมือกับความท้าทายดังกล่าวทั้งในระดับสากลและสำหรับประเทศไทยโดยเฉพาะ เช่น การส่งเสริมการศึกษาด้านประชาธิปไตย การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตย และการสร้างฉันทามติทางสังคม บทสรุปชี้ให้เห็นว่าการเผชิญหน้ากับความท้าทายของประชานิยมอาจเป็นโอกาสในการทบทวนและปรับปรุงระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ การรับมือกับความท้าทายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมและการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

คำสำคัญ: ประชานิยม, ประชาธิปไตยเสรีนิยม, ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ, โลกาภิวัตน์, หลักนิติธรรม, การแบ่งแยกอำนาจ, เสรีภาพสื่อ

Abstract

This article analyzes the challenges posed by populism to liberal democracy in both global and Thai contexts. It examines the definition, key characteristics, and causes of populism's growth, as well as its impact on democratic principles. The analysis reveals that populism stems from multiple factors, including economic inequality, the effects of globalization, and dissatisfaction with traditional political institutions. In Thailand's case, populism is closely linked to Thaksin-style politics, populist policies, and severe political polarization. The article proposes approaches to address these challenges, both at the international level and specifically for Thailand, including promoting democratic education, economic reforms to reduce inequality, strengthening democratic institutions, and building social consensus. The conclusion suggests that confronting the challenges of populism may present an opportunity to review and improve the liberal democratic system to better respond to the needs of the people. Addressing these challenges requires cooperation from all sectors of society and continuous long-term development of democracy.

Keywords: Populism, Liberal Democracy, Economic Inequality, Globalization, Rule of Law, Separation of Powers, Media Freedom

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โลกได้เผชิญกับการเติบโตอย่างรวดเร็วของกระแสประชานิยมในหลายภูมิภาค ปრაการการณ์นี้ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อภูมิทัศน์ทางการเมืองระดับโลก และก่อให้เกิดความท้าทายอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนต่อระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม ซึ่งเคยได้รับการยอมรับว่าเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสังคมสมัยใหม่ (Fukuyama, 1992)

การเติบโตของประชานิยมสะท้อนให้เห็นถึงความไม่พอใจของประชาชนต่อสถาบันทางการเมืองแบบดั้งเดิม ความรู้สึกถูกทอดทิ้งจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ และความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (Inglehart & Norris, 2016) ผู้นำประชานิยมได้ใช้ประโยชน์จากความรู้สึกเหล่านี้ด้วยการนำเสนอวาทกรรมที่แบ่งแยกสังคมเป็นสองขั้ว ระหว่าง "ประชาชนที่แท้จริง" กับ "ชนชั้นนำที่ฉ้อฉล" พร้อมทั้งสัญญาว่าจะฟื้นฟูอำนาจอธิปไตยของประชาชนและแก้ไขปัญหาที่เรื้อรังมานาน (Müller, 2016)

อย่างไรก็ตาม การเติบโตของประชานิยมได้นำมาซึ่งความท้าทายที่สำคัญต่อหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยเสรีนิยม อาทิ หลักนิติธรรม การแบ่งแยกอำนาจ เสรีภาพสื่อ และการคุ้มครองสิทธิ

ของชนกลุ่มน้อย (Levitsky & Ziblatt, 2018) นอกจากนี้ ยังส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมที่รุนแรงมากขึ้น และบั่นทอนความไว้วางใจในสถาบันประชาธิปไตย (Foa & Mounk, 2016)

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ปรากฏการณ์ดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง โดยพิจารณาถึงนิยามและลักษณะสำคัญของประชานิยม สาเหตุที่ทำให้กระแสนี้เติบโตอย่างรวดเร็ว ผลกระทบที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม ตลอดจนแนวทางการรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในโลกปัจจุบัน (Galston, 2018)

นิยามและลักษณะสำคัญของประชานิยม

ประชานิยม (Populism) เป็นแนวคิดทางการเมืองที่มีความซับซ้อนและมีการตีความที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าประชานิยมมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. การแบ่งแยกสังคม ประชานิยมมองว่าสังคมแบ่งออกเป็นสองกลุ่มที่ขัดแย้งกัน คือ "ประชาชนที่บริสุทธิ์" และ "ชนชั้นนำที่ฉ้อฉล" (Mudde & Kaltwasser, 2017) โดยมองว่าประชาชนเป็นผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากชนชั้นนำที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
2. การอ้างความชอบธรรมในนามของประชาชน ผู้นำประชานิยมมักอ้างว่าตนเป็นตัวแทนของเสียงประชาชน และเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของคนธรรมดาสามัญ (Canovan, 1999)
3. การต่อต้านสถาบันที่มีอยู่เดิม ประชานิยมมักวิพากษ์วิจารณ์และต่อต้านสถาบันทางการเมืองแบบดั้งเดิม รวมถึงพรรคการเมืองหลัก สื่อมวลชน และระบบราชการ โดยมองว่าสถาบันเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของ "ชนชั้นนำที่ฉ้อฉล" (Taggart, 2000)
4. การเสนอนโยบายที่เรียบง่ายและตรงไปตรงมา ผู้นำประชานิยมมักเสนอทางออกที่ดูเรียบง่ายและตรงไปตรงมาสำหรับปัญหาที่ซับซ้อน โดยมักเน้นการตอบสนองความต้องการระยะสั้นของประชาชน (Moffitt, 2016)
5. การใช้วาทกรรมแบ่งแยก "พวกเรา" กับ "พวกเขา" ประชานิยมมักสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันในกลุ่ม "ประชาชน" และสร้างศัตรูร่วมในรูปแบบของ "ชนชั้นนำ" หรือกลุ่มอื่นๆ ที่ถูกมองว่าเป็นภัยคุกคาม (Wodak, 2015)

สาเหตุของการเติบโตของประชานิยม

การเติบโตของประชานิยมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีสาเหตุหลายประการ ซึ่งมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน

1. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมและการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมได้สร้างความรู้สึกถูกทอดทิ้งในกลุ่มประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้ว (Piketty, 2014)
2. ผลกระทบจากโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กระบวนการโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มแรงงานบางประเภท (Rodrik, 2018)
3. วิกฤตการณ์ทางการเมืองและความไม่เชื่อมั่นในสถาบัน วิกฤตการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น วิกฤตการเงินโลกในปี 2008 ได้บั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสถาบันทางการเมืองและเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม (Inglehart & Norris, 2016)
4. ความกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว เช่น การเพิ่มขึ้นของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคม ได้สร้างความกังวลในกลุ่มประชากรบางส่วน โดยเฉพาะผู้ที่รู้สึกว่าวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนถูกคุกคาม (Norris & Inglehart, 2019)
5. การเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ได้เปิดโอกาสให้ผู้นำประชานิยมสามารถสื่อสารกับมวลชนได้โดยตรง และเผยแพร่ข้อมูลที่สนับสนุนวาทกรรมของตนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง (Engesser et al., 2017)

ผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม

การเติบโตของประชานิยมได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมในหลายด้าน

1. การท้าทายหลักนิติธรรมและการแบ่งแยกอำนาจ ผู้นำประชานิยมมักพยายามลดทอนอำนาจขององค์กรอิสระและสถาบันตรวจสอบถ่วงดุล เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ โดยอ้างว่าเป็นอุปสรรคต่อการทำงานเพื่อประชาชน (Levitsky & Ziblatt, 2018)
2. การลดทอนเสรีภาพสื่อและการแสดงออก รัฐบาลประชานิยมหลายแห่งได้พยายามควบคุมสื่อมวลชนและจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก โดยอ้างว่าสื่อเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นนำที่ต่อต้านประชาชน (Repucci, 2019)
3. การสร้างความแตกแยกในสังคมและการเมือง วาทกรรมแบ่งขั้วของประชานิยมได้ส่งผลให้เกิดความแตกแยกทางสังคมและการเมืองที่รุนแรงมากขึ้น ทำให้การสร้างฉันทามติและการประนีประนอมทางการเมืองเป็นไปได้ยากขึ้น (McCoy et al., 2018)
4. การบั่นทอนสถาบันประชาธิปไตยและกระบวนการเลือกตั้ง ผู้นำประชานิยมบางคนได้พยายามทำลายความน่าเชื่อถือของกระบวนการเลือกตั้งและสถาบันประชาธิปไตย โดยกล่าวหาว่ามี

การโกงการเลือกตั้งหรือมีการแทรกแซงจากต่างชาติ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย (Norris, 2017)

5. การละเมิดสิทธิของชนกลุ่มน้อย รัฐบาลประชานิยมมักมีแนวโน้มที่จะละเลยหรือละเมิดสิทธิของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชายขอบในสังคม โดยอ้างว่ากำลังทำเพื่อผลประโยชน์ของ "ประชาชนส่วนใหญ่" (Mudde & Rovira Kaltwasser, 2018)

6. การท้าทายระเบียบระหว่างประเทศ ผู้นำประชานิยมหลายคนมีแนวโน้มที่จะต่อต้านองค์การระหว่างประเทศและข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นการจำกัดอธิปไตยของชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความร่วมมือระหว่างประเทศในประเด็นสำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือการค้าระหว่างประเทศ (Dennison & Pardijs, 2016)

แนวทางการรับมือกับความท้าทายของประชานิยม

การรับมือกับความท้าทายของประชานิยมต่อระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมจำเป็นต้องมีแนวทางที่หลากหลายและครอบคลุม

1. การส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เน้นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย สิทธิพลเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะช่วยสร้างพลเมืองที่มีความรู้และมีวิจารณญาณ (Galston, 2001)

2. การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมมากขึ้น จะช่วยลดความไม่พอใจทางสังคมที่เป็นรากฐานของประชานิยม (Rodrik, 2018)

3. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตย การปกป้องและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันประชาธิปไตย เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ องค์การอิสระ และสื่อมวลชน จะช่วยรักษาระบบการตรวจสอบถ่วงดุลที่สำคัญ (Levitsky & Ziblatt, 2018)

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น เช่น การทำประชาพิจารณ์ หรือการใช้เทคโนโลยีในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะช่วยลดความรู้สึกถูกทอดทิ้งทางการเมือง (Fishkin, 2018)

5. การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ นักการเมืองและพรรคการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถสื่อสารนโยบายและวิสัยทัศน์ของตนให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Bonikowski & Gidron, 2016)

6. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหาในระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือการค้าระหว่างประเทศ จะช่วยแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศ (Ikenberry, 2018)

ประชาานิยมในประเทศไทย

ประเทศไทยมีประสบการณ์กับประชาานิยมที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งสะท้อนถึงบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ การศึกษาประชาานิยมในไทยจึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์นี้ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ลักษณะของประชาานิยมในไทย

1. การเมืองแบบทักษิณ ประชาานิยมในไทยมักถูกเชื่อมโยงกับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี ซึ่งนำเสนอนโยบายที่เน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในชนบทและคนชั้นล่าง (Phongpaichit & Baker, 2008) ทักษิณใช้วาทกรรม "คนรากหญ้า" และ "ทักษิณคิด เพื่อไทยทำ" เพื่อสร้างความนิยมในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การเมืองแบบทักษิณได้เปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการเมืองไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยสร้างความคาดหวังใหม่ๆ ให้กับประชาชนต่อบทบาทของรัฐในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ (Hewison, 2017)

2. นโยบายประชาานิยม รัฐบาลไทยหลายชุดได้นำเสนอ นโยบายประชาานิยม เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค กองทุนหมู่บ้าน และโครงการรับจำนำข้าว ซึ่งมีทั้งผู้สนับสนุนและวิพากษ์วิจารณ์ (Hewison, 2017) นโยบายเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก อย่างไรก็ตาม มีข้อวิจารณ์ว่านโยบายเหล่านี้ อาจสร้างภาระทางการคลังในระยะยาว และอาจนำไปสู่การพึ่งพารัฐมากเกินไป นอกจากนี้ ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับการใช้นโยบายเหล่านี้เพื่อสร้างฐานเสียงทางการเมือง (Jenmana, 2018)

3. การแบ่งขั้วทางการเมือง ประชาานิยมในไทยนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างรุนแรง ระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนและต่อต้านแนวทางประชาานิยม ซึ่งสะท้อนถึงความขัดแย้งทางชนชั้นและภูมิภาค (Pye & Schaffar, 2008) การแบ่งขั้วนี้แสดงออกผ่านการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มเสื้อแดงและเสื้อเหลือง ซึ่งมีมุมมองที่แตกต่างกันต่อโครงสร้างอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ ความขัดแย้งนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง แต่ยังสะท้อนถึงความแตกแยกทางสังคมที่ลึกซึ้งในสังคมไทย (Sinpeng, 2014)

ผลกระทบต่อประชาธิปไตยไทย

1. การท้าทายสถาบันทางการเมืองดั้งเดิม ประชาานิยมในไทยได้ท้าทายโครงสร้างอำนาจดั้งเดิม และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองไทย (McCargo & Zarakol, 2012) การเมืองแบบประชาานิยมได้เปิดโอกาสให้กลุ่มที่เคยถูกกีดกันทางการเมืองได้มีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ท้าทายสถาบันทางการเมืองที่มีอยู่เดิม เช่น ระบบราชการ ทหาร และสถาบันพระมหากษัตริย์ การเปลี่ยนแปลงนี้นำไปสู่ความตึงเครียดทางการเมืองและการต่อสู้เพื่อรักษาหรือเปลี่ยนแปลงสถานะเดิม (status quo) ในสังคมไทย (Chambers & Waitoolkiat, 2016)

2. ความขัดแย้งทางการเมือง การเติบโตของประชานิยมนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงและยืดเยื้อ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ (Chambers & Waitookiat, 2016) ความขัดแย้งนี้แสดงออกผ่านการชุมนุมประท้วงขนาดใหญ่ การปิดล้อมสถานที่ราชการ และการปะทะกันระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งบางครั้งนำไปสู่ความรุนแรงและการสูญเสียชีวิต ความขัดแย้งเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง แต่ยังบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบอบประชาธิปไตยและกระบวนการทางการเมืองโดยรวม (Sinpeng, 2014)

3. การแทรกแซงทางการเมือง ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดจากประชานิยมได้นำไปสู่การแทรกแซงทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการรัฐประหาร ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของประชาธิปไตยไทย (Ferrara, 2015) การรัฐประหารในปี 2549 และ 2557 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการแทรกแซงทางการเมืองโดยกองทัพ ซึ่งอ้างว่าเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและฟื้นฟูความสงบเรียบร้อย อย่างไรก็ตาม การแทรกแซงเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของประชาธิปไตยไทย โดยทำให้วงจรของการเลือกตั้ง-รัฐประหาร-เลือกตั้งใหม่ดำเนินต่อไป และทำให้การพัฒนาสถาบันประชาธิปไตยเป็นไปอย่างล่าช้า (Ockey, 2017)

ความท้าทายและแนวทางการรับมือ

1. การสร้างความสมดุลระหว่างนโยบายประชานิยมและความรับผิดชอบทางการเมืองคลัง

รัฐบาลไทยจำเป็นต้องหาสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของประชาชนและการรักษาวินัยทางการเมืองคลัง (Jenman, 2018) การออกแบบนโยบายสวัสดิการสังคมที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบระยะยาวต่อเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ เป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ การสร้างความโปร่งใสในการดำเนินนโยบายและการประเมินผลอย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากทุกภาคส่วนในสังคม

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตย

การพัฒนากระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลและการเสริมสร้างความเป็นอิสระขององค์กรอิสระมีความสำคัญในการรับมือกับความท้าทายของประชานิยม (Ockey, 2017) การปฏิรูปกฎหมายและสถาบันทางการเมืองเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การปฏิรูประบบยุติธรรม การเสริมสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการส่งเสริมเสรีภาพของสื่อมวลชน จะช่วยสร้างระบบการเมืองที่มีความสมดุลและตรวจสอบได้มากขึ้น

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์

การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์และมีความหมาย อาจช่วยลดแรงดึงดูดของนโยบายประชานิยมที่ไม่ยั่งยืน (Sinpeng, 2014) การส่งเสริมการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น การพัฒนากลไกการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนใน

การกำหนดนโยบายสาธารณะ และการส่งเสริมการศึกษาทางการเมืองและพลเมือง จะช่วยสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและลดการพึ่งพานโยบายประชานิยมระยะสั้น

4. การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการลดแรงดึงดูดของประชานิยม (Phongpaichit & Baker, 2015) การดำเนินนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึง จะช่วยลดความไม่พอใจของประชาชนที่อาจนำไปสู่การสนับสนุนนโยบายประชานิยมแบบสุดโต่ง นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการศึกษาและการฝึกอบรมที่มีคุณภาพจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการพึ่งพาตนเองในระยะยาว

5. การส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองที่สร้างสรรค์

การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองที่สร้างสรรค์และไม่สร้างความแตกแยกเป็นสิ่งสำคัญในการลดความขัดแย้งทางการเมือง (McCargo, 2017) การส่งเสริมให้สื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลอย่างรอบด้านและเป็นกลาง การสนับสนุนการจัดเวทีสาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มต่างๆ และการส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีความรับผิดชอบ จะช่วยสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่เอื้อต่อการหาฉันทามติและลดการแบ่งขั้วทางการเมือง

6. การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย

การพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งเป็นกระบวนการระยะยาวที่สำคัญในการรับมือกับความท้าทายของประชานิยม (Loathamatas, 2006) การส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย เช่น การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การยอมรับกติกาประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ผ่านระบบการศึกษา สื่อมวลชน และองค์กรภาคประชาสังคม จะช่วยสร้างพลเมืองที่มีความตระหนักรู้และมีวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจทางการเมือง

ประชานิยมในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่เฉพาะเจาะจงสำหรับประชาธิปไตยที่กำลังพัฒนา การเข้าใจบริบทและลักษณะเฉพาะของประชานิยมในไทยจะช่วยให้การพัฒนาแนวทางการรับมือที่เหมาะสมและนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยไทยในระยะยาว อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประชาธิปไตยไทยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม และต้องใช้เวลาในการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประชานิยมได้กลายเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญในระดับโลก ส่งผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย การศึกษานี้ได้วิเคราะห์ลักษณะสาเหตุ และผลกระทบของประชานิยม ตลอดจนเสนอแนวทางการรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้น โดยมีข้อสรุปสำคัญดังนี้

1. ลักษณะและสาเหตุของประชานิยม

ประชานิยมมีลักษณะสำคัญคือการแบ่งแยกสังคมเป็นสองกลุ่ม ระหว่าง "ประชาชน" และ "ชนชั้นนำ" โดยมีสาเหตุหลักมาจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ และความไม่พอใจต่อสถาบันทางการเมืองแบบดั้งเดิม ในกรณีของประเทศไทย ประชานิยมมีความเชื่อมโยงกับการเมืองแบบทักษิณ นโยบายประชานิยม และการแบ่งขั้วทางการเมืองที่รุนแรง

2. ผลกระทบต่อประชาธิปไตยเสรีนิยม

ประชานิยมส่งผลกระทบต่อหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยเสรีนิยม เช่น การทำทลายหลักนิติธรรม การลดทอนเสรีภาพสื่อ และการสร้างความแตกแยกในสังคม ในประเทศไทย ประชานิยมได้นำไปสู่การทำทลายสถาบันทางการเมืองดั้งเดิม ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรง และการแทรกแซงทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการรัฐประหาร

3. แนวทางการรับมือ

การรับมือกับความท้าทายของประชานิยมจำเป็นต้องมีแนวทางที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ แนวทางทั่วไปรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตย สำหรับประเทศไทย มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

1) การสร้างฉันทามติทางสังคม ส่งเสริมการเจรจาและการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม

2) การปฏิรูประบบการเมืองและการเลือกตั้ง พัฒนาระบบการเมืองให้มีความเป็นธรรมและโปร่งใสมากขึ้น

3) การพัฒนานโยบายสาธารณะที่ยั่งยืน มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาพื้นฐานของประเทศในระยะยาว แทนการใช้นโยบายประชานิยมระยะสั้น

4) การสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ส่งเสริมบทบาทของภาคประชาสังคมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

5) การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและการคิดเชิงวิพากษ์ พัฒนาทักษะของประชาชนในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อ

4. มุมมองต่ออนาคต

แม้ว่าประชานิยมจะสร้างความท้าทายต่อระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม แต่ก็เปิดโอกาสให้เกิดการทบทวนและปรับปรุงระบอบการปกครองให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น การเผชิญหน้ากับความท้าทายนี้อาจนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืนมากขึ้นในอนาคต

ในท้ายที่สุด การรับมือกับความท้าทายของประชานิยมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม การเข้าใจรากเหง้าของปัญหา การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และการ

มุ่งมั่นในการพัฒนาประชาธิปไตยที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง จะเป็นกุญแจสำคัญในการก้าวข้ามความท้าทายนี้และสร้างอนาคตที่มั่นคงและเป็นธรรมสำหรับทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทย การศึกษาและติดตามพัฒนาการของประชานิยมอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เราสามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- Bonikowski, B., & Gidron, N. (2016). The populist style in American politics: Presidential campaign discourse, 1952–1996. *Social Forces*, 94(4), 1593–1621.
- Canovan, M. (1999). Trust the people! Populism and the two faces of democracy. *Political Studies*, 47(1), 2–16.
- Chambers, P., & Waitoolkiat, N. (2016). The resilience of monarchised military in Thailand. *Journal of Contemporary Asia*, 46(3), 425–444.
- Dennison, S., & Pardijs, D. (2016). *The world according to Europe's insurgent parties: Putin, migration and people power*. European Council on Foreign Relations.
- Diamond, L. (2015). Facing up to the democratic recession. *Journal of Democracy*, 26(1), 141–155.
- Engesser, S., Ernst, N., Esser, F., & Büchel, F. (2017). Populism and social media: How politicians spread a fragmented ideology. *Information, Communication & Society*, 20(8), 1109–1126.
- Ferrara, F. (2015). *The political development of modern Thailand*. Cambridge University Press.
- Fishkin, J. S. (2018). *Democracy when the people are thinking: Revitalizing our politics through public deliberation*. Oxford University Press.
- Foa, R. S., & Mounk, Y. (2016). The danger of deconsolidation: The democratic disconnect. *Journal of Democracy*, 27(3), 5–17.
- Fukuyama, F. (1992). *The end of history and the last man*. Free Press.
- Galston, W. A. (2001). Political knowledge, political engagement, and civic education. *Annual Review of Political Science*, 4(1), 217–234.
- Galston, W. A. (2018). *Anti-pluralism: The populist threat to liberal democracy*. Yale University Press.
- Hewison, K. (2017). Reluctant populists: Learning populism in Thailand. *International Political Science Review*, 38(4), 426–440.
- Hicken, A., & Selway, J. S. (2019). Electoral systems and national institutionalization: Theory and tests with Thai data. *Comparative Political Studies*, 52(13–14), 2087–2121.

- Ikenberry, G. J. (2018). The end of liberal international order? *International Affairs*, 94(1), 7–23.
- Inglehart, R. F., & Norris, P. (2016). *Trump, Brexit, and the rise of populism: Economic have-nots and cultural backlash*. Harvard Kennedy School Faculty Research Working Paper Series RWP16–026.
- Jenmana, T. (2018). *Income inequality, political instability, and the Thai democratic struggle*. The Paris School of Economics, April.
- Laothamatas, A. (2006). *Thaksin populism and the challenge of Thailand's democratisation*. In *Thai Capital after the 1997 Crisis* (pp. 232–249). NIAS Press.
- Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). *How democracies die*. Crown.
- McCargo, D. (2017). Thailand's urbanized villagers and political polarization. *Critical Asian Studies*, 49(3), 365–378.
- McCargo, D., & Zarakol, A. (2012). Turkey and Thailand: Unlikely twins. *Journal of Democracy*, 23(3), 71–79.
- McCoy, J., Rahman, T., & Somer, M. (2018). Polarization and the global crisis of democracy: Common patterns, dynamics, and pernicious consequences for democratic polities. *American Behavioral Scientist*, 62(1), 16–42.
- Moffitt, B. (2016). *The global rise of populism: Performance, political style, and representation*. Stanford University Press.
- Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Mudde, C., & Rovira Kaltwasser, C. (2018). Studying populism in comparative perspective: Reflections on the contemporary and future research agenda. *Comparative Political Studies*, 51(13), 1667–1693.
- Müller, J. W. (2016). *What is populism?* University of Pennsylvania Press.
- Norris, P. (2017). Is Western democracy backsliding? Diagnosing the risks. *Journal of Democracy*, 28(2), 14–25.
- Norris, P., & Inglehart, R. (2019). *Cultural backlash: Trump, Brexit, and authoritarian populism*. Cambridge University Press.
- Ockey, J. (2017). Thailand in 2016: The death of the king and the rise of new uncertainties. *Asian Survey*, 57(1), 150–156.
- Phatharathananunth, S. (2016). Rural transformations and democracy in Northeast Thailand. *Journal of Contemporary Asia*, 46(3), 504–519.

- Phongpaichit, P., & Baker, C. (2008). Thaksin's populism. *Journal of Contemporary Asia*, 38(1), 62–83.
- Phongpaichit, P., & Baker, C. (2015). *Unequal Thailand: Aspects of income, wealth and power*. NUS Press.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the twenty-first century*. Harvard University Press.
- Prasirtsuk, K. (2015). Thailand in 2014: Another coup, a different coup? *Asian Survey*, 55(1), 200–206.
- Pye, O., & Schaffar, W. (2008). The 2006 anti-Thaksin movement in Thailand: An analysis. *Journal of Contemporary Asia*, 38(1), 38–61.
- Repucci, S. (2019). *Freedom and the media 2019: A downward spiral*. Freedom House.
- Rodrik, D. (2018). Populism and the economics of globalization. *Journal of International Business Policy*, 1(1–2), 12–33.
- Sinpeng, A. (2014). *Party-social movement coalition in Thailand's political conflict (2005–2011)*. In Proceedings of the 23rd World Congress of Political Science.
- Sinpeng, A., & Tapsell, R. (2020). *From grassroots activism to disinformation: Social media in Southeast Asia*. ISEAS Publishing.
- Taggart, P. (2000). *Populism*. Open University Press.
- Wodak, R. (2015). *The politics of fear: What right-wing populist discourses mean*. Sage.